

Bukszár Tibor halála – az utolsó rendőrgyilkosság a szocialista idősokban

TÓTH Eszter Zsófia

1988. november 4-én éjjel Budapesten, a 47-es villamoson rendőrgyilkosság történt. Garázda fiatalokra szólt rá Bukszár Tibor, majd elővette szolgálati fegyverét, s a villamos álmennyezetébe lőtt. Hajdú István a rendőr lövésétől megsérült. A fiatalok Bukszárt lelőtték a villamosról, pisztolyát megszerezték, majd egyikük, Solymosi Attila agyonlőtte a férfit, aki a helyszínen meghalt. Az eset megrendítette az emberek közbiztonságba vetett hitét. Az eljárás négy évig tartott, 1992. január 30-án hirdettek ítéletet. Tanulmányomban peres iratok, korabeli sajtócikkek alapján elemzem a történeteket.

„Az még olyan világ volt, hogy hajnalban a boltok elé kirakták a friss kiflit, zsömlét és a tejet, és nem kellett lelakatolni, nem lopta el senki.” – amikor az 1980-as évekről beszélgetek az emberekkel, gyakran idézik fel ezt az utcaképet, számukra ez azt szimbolizálta, mennyire jó volt a közbiztonság a rendszerváltás előtt Magyarországon. 1988. november 4-én éjjel Budapesten a 47-es villamosról fiatalok lelőtték Bukszár Tibor rendőr őrmestert, majd szolgálati fegyverével megölték. Ez volt az első olyan esemény, amely megrendítette az emberek hitét a korabeli közbiztonságban, egyúttal az utolsó rendőrgyilkosság a szocialista idősokban.

E történet azonban nemcsak egy „egyszerű” rendőrgyilkosság:¹ a rendszerváltás éveiben e gyilkosság szimbolikussá vált: megjelenítette a lazuló közbiztonságot – bármi megtörténhet, még egy rendőrt is lelőhetnek a villamoson –, továbbá azt is, ahogyan a kádárista rendvédelem – a közszeretnek nem örvendő gumibotos rendőr alakja – a sajtónyilvánosság térnyerésével egyre emberibbé, sebezhetőbbé válik. Bár nem azonnal, de nyilvánosságra hozták, hogy a rendőr és a rátámadó fiatalok is ittasak voltak. A rendőrből előbb hősi halott lett, majd elvették tőle e címet. Ahogyan ma ezen ügyre tekintünk, abban is érezhető, hogyan viszonyulunk a Kádár-korszakhoz – van, aki még mindig hősként tekint a gyilkosság áldozatára, a rendőrré. A Hagyományőrző Rendőrszázad internetes oldalán fotó szerepel átlőtt rendőrigazolványáról, az alábbi kommenttel: Nekünk Bukszár Tibor ugyanolyan rendőr mártír, mint a többiek. És ebben nincs, és nem lehet vita. Nyugodjon békében!² A másik megközelítésmód a rendőr felelősségét hangsúlyozza a történetekben: azt, hogy nem volt szolgálatban, mégis használta pisztolyát a villamoson, és ittas volt.

1 A szocialista idősok rendőrgyilkosságainak publicisztikai feldolgozását lásd: Szántó (2000)

2 Hagyományőrző Rendőrszázad, 2015. július 25-i bejegyzés. Forrás: www.facebook.com/574863355898404/photos/a.874820602569343.1073741872.574863355898404/966715236713212/?type=3&theater

Az ügy érdekességét többek között az adja, hogy a gyilkosságból először politikai ügyet akartak csinálni – mivel a fiúk azon a napon korábban elégettek egy zászlót, ami közösség megsértése büntett volt a büntető törvénykönyv szerint, és két év szabadságvesztéssel volt sújtható –, azonban az 1989-es év az élet minden területén a rendszerváltást jelentette, így a bíróságon is. A közösség megsértése büntettet hatályon kívül helyezték.

A történetből dokumentumfilm is készült: Vészi János: *A halál villamosa*. A film az elsőfokú tárgyalást örökítette meg. Döbbenetes a mából nézni a paternalista államot képviselő bírót, aki a tárgyalás során is olyan, mint egy jó atya: ha kell, megreguláz, büntet, de tud kedves is lenni az eljárás során. Az ítélelhozatalkor azonban igazságosan, de szigorúan jár el. Az eljárás és a végső ítélet meghozatala végül négy évig tartott. E tanulmány az eddig feltáratlan periratanyagon – amelyet a Pest Megyei Bíróságon kutattam – és korabeli sajtóforrásokon alapul.

1988 – a rendszerváltás előtti utolsó év, lappangó társadalmi konfliktusok, amelyek hamarosan felszínre törnek. Ez a gyilkosság bepillantást enged a korabeli társadalmi viszonyokba is, ugyanis e mikrotörténeten keresztül láthatóvá válik a korabeli hivatalosság a rendőr személyében, az elkövetők csoportjában pedig a fiataloknak egy olyan rétege, akiket úgy ábrázoltak, hogy látszólag rendezett körülmények között, azonban céltalanul és jövőtlenül éltek. Az eljárás és a végső ítélet meghozatala öt évig tartott. Közben gyökeresen más társadalmi környezet alakult ki, lezajlott a rendszerváltás. A peres iratok több szempontból is érdekesek. Egyrészt jogtörténetileg: a hivatalos személy elleni erőszak és a közösség megsértésének vádja átalakul, illetve elejtődik. A hősi halott rendőrből bűnrészes lesz, és az alapos eljárás nyomán fény derül arra, mi is történt azon az estén.

Solymosi Attiláék november 4-éje

Másrészt érdekesek társadalomtörténetileg is: az iratok révén ábrázolható az elkövetők társadalmi háttere, de az eljárásból látéleletet kapunk a tanúkról, a villamosvezetőről és a korabeli bíróságról és rendőrségről is. 1988. november 4-én délután a fiatalkorú Solymosi Attila és barátai a nagytétényi művelődési házban szórakoztak, majd este fél 10 felé a Nagyvárad térre mentek, ahol találkoztak a többiekkel, akik kick-box edzésen voltak. A fiúk Bruce Lee filmjein nevelkedtek, éltek-haltak a karatéért. A Nagyvárad térről metróval utaztak a Ferenc körútig, onnan legyalogoltak a Boráros térig. Közben iszogattak, hangoskodtak, a karakterúgást postaládán gyakorolták, zászlókat rángattak le a november 7-ére vörös díszbe öltöztetett házakról, és egy vörös zászlót el is égettek. A Petőfi híd pesti hídfőjénél felszálltak a villamospótló buszra, a Móric Zsigmond körtéren pedig átszálltak a 47-es villamosra. A társaság tagja volt két lány is.

Solymosi Attila *A halál villamosa* című filmben beszél arról, ő hogyan élte át ezt a napot: „Az osztálytársammal, Németh Zsolttal elmentünk a városba körülnézni a Váci utcába, hogy [...] jön a tél, majd veszünk valami kabátot. Akkor, a Felszabadulás téren, amikor indultam hazafelé, [...] Szabó Zoli meg a Döme Sándor a szemben lévő

buszmegállóban ott állt, és jöttek a busszal és integettek. [...] Utánuk mentem és ott talákoztunk. Mondták, hogy a Döme vesz cipőt, és menjek velük. Akkor elmentem velük. Ott, a Skálánál van [...] KGST-piac, lengyelek árulnak, arrafelé mentünk. [...] Ott árultak a lengyelek whiskyt, és [...] vettünk tőlük egy üveggel. Táncolgattunk, fűztem egy lánynak a fejét, hogy járjon velem [...]. Beszélgettünk, hogy nyáron milyen jó lesz, hogy miket fogunk csinálni. És akkor hazafelé indultunk. Bent állt az éjszakai hármás, a 47-es villamos meg akkor jött be [és mi átszálltunk].”

Ha nem ismernénk a tragikus végkifejletet, azt mondhatnánk, budafoki kamasz fiúk egy olyan napjába nyerhetünk bepillantást, amelyen tanítási szünet volt: a mára megváltozott utcanevek és a vásárlási szokások átalakulása feltűnő (a fiatalok ma már nem a Váci utcában néznek kabátot), és a letűnt világot idézi a hiánygazdaság sajátos terméke, a lengyel piac is.

Bukszár Tibor utolsó napja

Mindeközben Bukszár Tibor, 32 éves rendőr törzsőrmester – aki a metrórendőrségnél dolgozott – kollégáival a szocialista rendszer melletti utolsó nagy tömegrendezvényen vett részt a Köztársaság téren. Ez volt az utolsó olyan év, amikor a Budapesti Pártbizottság tömegdemonstrációt szervezett az 1956. november 4-i szovjet megszállás évfordulóján és hangsúlyozták, hogy 1956 októberében Magyarországon ellenforradalom volt.³ Bukszár Tibor meghallgathatta, ahogy ezen a november 4-i megemlékezésen Barabás János, a budapesti pártbizottság titkára ezt mondta: „Erkölcsei és politikai kötelességünknek, belső meggyőződésünk parancsának érezzük, hogy tisztelettel fejet hajtsunk a pártház védőinek emléke előtt, és megemlékezünk mindazokról, akik a szocializmus védelmében életüket áldozták.”⁴ Az 1956 decemberi ellenforradalmi háttérre utalva így folytatta: „Sem az események alapvető politikai értékelésén, sem az akkor feltárt történelmi okok súlyának, sorrendjének meghatározásán nincs okunk azóta sem változtatni.”⁵ A főtörzsőrmester elvtársaival együtt a Kerepesi úti temető Munkásmozgalmi Panteonjába vonult, majd visszatért munkahelyére, azonban nem derült ki, miért. Egy munkatársának vallomása szerint azért, hogy összeírja, kik voltak jelen a demonstráción, majd este hat után távozott. Aztán fel nem derített kocsmákban alkoholt fogyasztott, majd felszállt a 47-es villamosra, ahol a fiatalok már hangoskodtak, karaterúgásokat gyakoroltak, Fradi-indulókat énekeltek.

3 1989. január 28-án jelentette be Pozsgai Imre a *168 óra* című rádióműsorban, hogy 1956-ban Magyarországon népfelkelés volt. Ezzel a bejelentéssel indult el az a folyamat, amelynek következtében 1989. június 16-án Nagy Imre mártír miniszterelnököt és társait újratemették, és 1989. július 6-án a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezte Nagy Imre és társai halálós ítéletét, és bűncselekmény hiányában felmentette őket.

4 Révész Sándor: *A Bukszár-ügy és az idő I.*

5 Mink (2013)

A gyilkosság

Csak pár percet utazhattak együtt, az események villámgyorsan lejátszódtak két megálló között. A fiatalok hangoskodtak, garázdálkodtak, Bukszár Tibor rájuk szólt, elővette szolgálati fegyverét, a villamos álmennyezetébe lőtt. Ezután a fiatalok dulakodtak a rendőrrel, Hajdú István a rendőr lövésétől megsérült, a bokáján lőtt seb keletkezett. A fiatalok ezt követően Bukszárt lelőtték a villamosról, pisztolyát megszerezték, Solymosi Attila két lövéssel agyonlőtte a férfit, aki a helyszínen meghalt. Solymosi Attila a fegyvert a Dunába dobta. A gyanúsítottakat (Hajdú Istvánt, Prahár Attilát,⁶ Döme Sándort, Solymosi Zsoltot – Attila bátyját – és Egyedi Zsoltot) még aznap éjjel elfogták és a fogdában fizikailag bántalmazták. Két héttel később helyezték előzetes letartóztatásba Rucska Attilát és szabadlábon maradt a nyolcadrendű vádlott, Varró János.

A gyilkosság után a sajtó fél éven át egységesen úgy ábrázolta, hogy a rendőri fellépés indokolt és törvényes volt: Hajdú István úgy sérült meg, hogy kirúgta a rendőr kezéből a fegyvert, így egyértelműen a fiatalok felelősek a tragédiáért. Elhallgatták, hogy a rendőr vérében 2,78 ezrelékes volt az alkoholszint, amely súlyos ittasságot jelentett. A sajtó szerint a fiatalok deviánsak és rendszerellenesek voltak, ezt bizonyítja az is, hogy vörös zászlót égettek. Azt írták, hogy a rendőrt brutálisan, hidegvérrel gyilkolták meg. A nem hivatalos változat szerint a becsípett fiatalok kick-box tudományukat játékosan, viccelődve fitogtatták, a villamoson az ittas rendőr ezt túlreagálta, szóváltásba keveredett velük, majd belelőtt az egyik fiatal bokájába, ami pánikhangulatot eredményezett. Annak tétje, hogyan ítélik meg az ügyet, nagy volt: ha a fiatalok a bűnösök, közösség elleni izgatásért ítélték volna el őket, ha fatális véletlen történt, akkor hivatalos személy elleni erőszakért. 1988. november 15-én találták meg könnyűbűvárok a Dunában a gyilkos fegyvert, Solymosi Attila útmutatása nyomán. 1988. november 21-én temették el Bukszár Tibort a Farkasréti temetőben. Időközben előléptették alhadnaggyá és megkapta a Haza Szolgálatáért Érdemrend arany fokozatát. 1989. február 28-án az elkészült vádirat nyolc gyanúsítottal szemben hivatalos személy elleni erőszak, garázdaság és közösség megsértése miatt emelt vádat, köztük Solymosi Attila ellen a kifosztás – a pisztoly eltulajdonítása – és az emberölés is a vádpontok közt szerepel.

A Solymosi család⁷

Solymosi Attila szülei – Solymosi Oszkár és Vilim Katalin – 1970-ben kötöttek házasságot: 1975-ben költöztek Budafokra, a Leányka utca 18-as szám alá, három szoba összkomfortos tanácsi lakásba.⁸ Három gyermekük született: Zsolt 1971-ben,⁹ Attila 1972-

6 „Kopasz” gúnynevé.

7 Budapest, Tolnai Lajos u. 43., félemelet 10. Jelen: Kecskés Zoltán rendőr hadnagy és Kovács Erika jegyzőkönyvvezető. Solymosi Oszkárné, született Vilim Katalin, Budapest, 1952. szeptember 14., anyja neve: Schuchmann Éva, lakcíme: Bp., XI. Leányka u. 18., III. 42., munkahelye: FSZDV, behajtási csoportvezető (XI. ker. Vahot u. 8.).

8 III. emelet 12.

9 1971. március 23.

ben¹⁰ és Katalin 1973-ban. Solymosi Oszkár évekig taxis volt,¹¹ majd az Elektromos Műveknél dolgozott rendészként. Felesége eleinte számlakiholdó, majd esti iskolán végzett tanulmányok után a Díjbeszedő Vállalatnál csoportvezető volt.¹² A környezet-tanulmány „törekvő, szorgalmas emberekként” ábrázolta őket, akik OTP-kölcsönből felújították lakásukat, és egy gépkocsijuk volt. Zsolt és Attila a Központi Sportiskolába járt úszni és vízilabdázni három évig. Ezután Zsolt a Spartacusba kajakozni 1986-ig. Attila is járt egy rövid ideig a Spartacusba Zsolttal, de abbahagyta, és a Fradiban kerékpározott rövid ideig. Az általános iskolát Budafokon a Varga Jenő tér 1-es szám alatt járták ki, Zsolt 4-es, Attila 3-as átlaggal. Közösségi gyerekek voltak, jól beilleszkedtek, sok gyermek járt fel iskola után a családhoz – hangsúlyozta az édesanya.

Az általános iskola elvégzése után Zsolt eredetileg édesapja nyomdokain autóvilla-mossági szerelőnek jelentkezett a Fáy András Közlekedésgépészeti Szakközépiskolába, de nem vették fel.¹³ Ezután a Bordás András Szakközépiskolában kezdte meg tanulmányait, gépi forgácsológépnél tanult, 4. osztályos volt, amikor a gyilkosság történt.¹⁴ Továbbtanulni nem akart. Attila ipari iskolába járt, központi fűtésszerelőnek tanult, 3. osztályos volt ekkor. Édesanyja szerint tanulni nem szeretett, de dolgozni igen, egy kisiparoshoz járt gyakorlatra, és azt nagyon szerette. Zsolt baráti körének egy része sportolótársaiból és iskolatársaiból állt, Attiláé elsősorban a lakótelepi fiúkból.

Attila a 31-es számú Arany János Ipari Szakmunkásképző Intézetben központifűtés-szerelőnek tanult.¹⁵ Osztályfőnöke jellemzése szerint jó felépítésű, kisportolt testalkatú gyerek volt, akinek szellemi fejlettsége közepesnek mondható volt. Krimiket és kalandregényeket olvasott, a „divatos, »üvöltő« zenét hallgatta szívesen.”¹⁶ Osztálykirándulásokon a történelmi emlékek nem érdekelték, inkább kártyázott. Történelemórán sokszor vitatkozott a tanárral, szidta a szovjeteket. „Érdeklődésének centruma, szenvedélye a barátkozás volt.”¹⁷ Az igazgató szerint: „Számomra azért volt nehezen kiismerhető, mert akár szidtam, akár dicsértem, egyfolytában mosolygott – érzelmi motivációt az arcán, a viselkedésén nem tudtam megfigyelni.”

Attila legjobb barátja Döme Sándor volt. Rucskával 1985-ben, Prahárral és Hajdúval 1988 augusztusában barátkozott össze, Egyedivel szintén 1988 nyarán. Varró Döme barátjaként került a társaságba, mindannyian a Leányka utcai lakótelepen laktak. A baráti társaság tagjai jóformán naponta összejöttek Solymosi Attiláéknál, ezt az édesanya támogatta. „Beszélgettek, zenét hallgattak, tévéztek, volt olyan is, hogy nekiálltak valami ételt elkészíteni, tehát jól szórakoztak” – vélekedett az édesanya. Egy ilyen alkalommal tiszta szeszből tojáslikőrt készítettek. A társaság tagja volt egy-két

10 1972. január 12.

11 Környezettanulmány.

12 Környezettanulmány, Solymosi Oszkár-né kihallgatása. 1988. december 8.

13 Solymosi Zsolt osztályfőnökének jellemzése.

14 Érdekességképp megjegyzem, hogy Bordás András 1956-ban meggyilkolt, Kossuth-díjas esztergályos volt, kultuszának részét képezte, hogy szakközépiskolát neveztek el róla (1097 Budapest, Timót u. 3.), Csepeli Szabó Béla alakját versben örökítette meg. Részletesebben lásd: Tóth (2013)

15 Az iskola jellemzése.

16 Solymosi Attila osztályfőnökének jellemzése.

17 Uo.

lány is, de komoly kapcsolatról az édesanyjuk nem tudott. Ha Fradi-meccsre mentek, náluk gyülekeztek, akár 10–15-en is. A Fradinak nemcsak itthoni meccseire jártak ki, hanem vidékre is követték a csapatot: Zalaegerszegre, Békéscsabára, Tatabányára. Fradi-zászlót az édesanya is varrt a srácoknak. Diszkóba a Rózsakertbe és a XXII. kerületi művelődési házba jártak péntek, szombat este, a városba jártak moziba és legtöbbször éjfélre hazaértek. Negyedévente házibuliba is elmentek, ahol videóztak is.

A gyermekneveléssel kapcsolatban az édesanya hangsúlyozta, hogy: „mindent szép beszéddel intéztünk el, még általános iskolások voltak, amikor néha kaptak az apjuktól egy-egy pofont, például szemtelen válaszáért, tőlem is kaptak, de ez régen volt, mostanában ilyen nem történt.” Anyagi helyzetükről szólva utalt az őket is érintő romló életszínvonalra: „egyre nehezebben tudjuk beosztani a pénzt. [...] Mindkettőnk fizetése úgy 8–10 ezer forint között van, Attila 2000 forintot kapott a munkájáért,¹⁸ azt nekem adta, és aztán apránként tulajdonképpen ugyanezt az összeget megkapta. Zsolt 5–600 forintot kapott az iskolában, ezt magánál tartotta, és alkalmanként még kért tőlem. [...] Hétvégi diszkók előtt 1–200 forintot, vagy ha vidékre mentek, akkor vasúti költséget.”¹⁹

A Hajdú család²⁰

A szülők 1967-ben kötöttek házasságot, 1969-ben megszületett Ildikó nevű lányuk, 1971. június 7-én pedig István nevű fiuk. Az édesapa a Kohó- és Tervező Vállalatnál mérnökként dolgozott, hosszú éveken keresztül munkásőr is volt, de egészségügyi problémák miatt leszerelték.²¹ Az édesanya²² mindkét gyermekkel két évig otthon volt gyesen, majd a XXII. kerület egyik bölcsődéjében élelmezésvezetőként dolgozott. A Budapest XXII. kerület Hajlat utcában egy összkomfortos négyszobás családi házban éltek a feleség édesanyjával – aki nyugdíj-kiegészítésként SZTK-ügyintézőként dolgozott – közösen.²³ Ekkoriban vezették be a gázt. A kor lakásviszonyaira jellemzően ifj. Hajdú Istvánt bejelentették a nagypapa VIII. kerületi Koltói Annai utcai lakásába.²⁴ A fiú 1985-ben el is költözött a beteg, idős nagypapához egy pár hónapra, majd vissza a szülői házba. A Hajdú házaspár 14 ezer forintot keresett, az anyós nyugdíjas volt, Ildikó, a lányuk óvónőként dolgozott, 5000 forintot keresett. Ekkoriban az volt az álma, hogy belsőépítész lesz.²⁵

A ház tetőterében kialakítottak neki egy külön szobát. Az édesapa a családi viszonyok ábrázolásakor hangsúlyozta, hogy fiát, Istvánt, mivel ő volt a gyerekek közül a

18 Bérczi Antal (Budapest, XI. Fehérvári u. 2.) központifutás-szerelő kisiparosnál dolgozott. Az iskola jellemzése.

19 Solymosi Oszkárné kihallgatása. 1988. december 8.

20 Hajdú István édesapjának kihallgatása. Bp., VIII. ker. Tolnai Lajos u. 43., II. 12., 1988. december 8., 11 óra 35.

Kihallgató: Petőfi Attila r. főhadnagy. Hajdú István édesapja: szül. Budapest, 1945. július 15., anyja neve: Zsidákovics Mária, munkahelye: KOGÉPTERV (Bp., I. ker. Krisztina krt. 55.), lakcíme: XXII. ker. Hajlat u. 31.

21 Környezettanulmány.

22 Hajdú Istvánné Czigliényi Erzsébet.

23 Hajlat u. 31.

24 Bp., VIII. ker. Koltói Anna u. 34., II. 26.

25 Környezettanulmány.

kisebb, a nagymama elkényeztette. Önmagát szigorú apaként jellemezte: „nekem nem szokta megmondani, ha egyest hozott az iskolából. [...] 15 éves koráig nevelő céllal egy-egy pofont adtam neki. [...] Kiskora óta munkára neveltem, így például amikor hétvége eljártam a barátaimhoz, legtöbbször házépítéshez segíteni, mindig számíthattam a fiamra, ilyenkor ő adta a segédmunkát.”²⁶

Fiát olyan kezelhető gyermekként írta le, aki „kissé romantikus, jó humorú, kalandvágyó, ugyanakkor akaratos is. Kiskorában, ha nem sikerült valami neki, képes volt elsírni magát.”²⁷ István az általános iskolát Budafokon, az Árpád utcában végezte el közepes eredménnyel. A XX. kerületi Eötvös Loránd Gépipari Szakközépiskolában tanult tovább öt éves technikusképzésen, ezt az édesapja nagyon szorgalmazta: „Sok építőjártékot vettem neki, így szerethette meg az építészetet, gépészetet stb.” Közepes eredménnyel tanult, az osztályban hangadónak számított. A környezettanulmány szerint „jól rajzolt és ragyogó műszaki érzékkel rendelkezett”. Otthon érett magatartását úgy jellemezte édesapja, hogy „kevesebbszer beszélt vissza anyjának, mert nem azt főzte, amit szeretett, de ilyenkor meg tudtam beszélni mindig vele, hogy nem körülötte forog a világ, de ilyenkor nem sértődött meg.” Az osztályfőnök jellemzése szerint ifj. Hajdú Istvánnal fegyelmi problémák voltak, és tanulmányi eredményét szeszélyesnek nevezte. 1986-ban igazgatói megrovást kapott. A rendbontó viselkedés az volt, hogy az órák fegyelmét zavarta megjegyzéseivel, azonban így hangadóvá is vált a diákok között. Fél-évkor három tárgyból megbukott.

Ifj. Hajdú István négy évig a Ganz–MÁVAG-ban, majd Budafokon, a könnyűbúvár-szakosztályban edzett, 1988 októberétől kick-box edzésekre kezdett járni. Ezt édesapjának nem mert elmondani, csak édesanyjának, választását azzal indokolta, hogy a téli hónapokban nem volt úszóedzés. Amikor édesapja tudomást szerzett arról, hogy kick-box edzésre jár, elment és beszélt az edzővel, aki a fiút tehetségesnek látta, és kérte az édesapát, engedje el edzésre: „ezt követően nem láttam, hogy erejét fitoktatta [sic!] volna.” Ifj. Hajdú István napirendje hétköznap (1988-ban) így nézett ki: reggel 5 óra 45-kor kelt, majd Pesterzsébetre utazott az iskolába, út közben már találkozott osztálytársaival. 8-tól 14-ig az iskolában volt, majd hazament, ahol édesanyja ebédet várta. Ezután este hatig tanult, majd kutyáival játszott, tévét nézett, keresztrejtvényt fejtett. Rendszeres zsebpénze nem volt, alkalmanként apjától kapott 50–100 forintot. A szomszédok „jóindulatú, jól nevelt, udvarias, segítőkész fiúként” jellemezték.

A Prahár családdal rendszeresen összejártak, mivel Hajdú István felesége és Prahár Attila édesapja gyermekkori jó barátok voltak. Az egész család a Fradinak szurkolt, már István nagypapája is. István szobájában Fradi-zászló, -címer és -jelvény volt kitéve. Kedvenc filmjei a Rambo és a Bruce Lee-filmek voltak.²⁸ István édesapja fiának egy egy hónapig tartó kapcsolatáról tudott. 1988. november 4-én 17 óra 30-ig a szomszéd gázvezetékének építésében segédkezett ifj. Hajdú István, majd átöltözött és elindult edzésre. Aznap nem ment haza, a szülei másnap értesültek a történetekről.

26 Hajdú István édesapjának kihallgatása. 1988. november 8.

27 Uo.

28 Ez utóbbi a jegyzőkönyvben „Bruszli”-ként (sic!) szerepel.

A Prahár család²⁹

Prahár Attila szülei 1970-ben kötöttek házasságot, 1971-ben született Attila, 1975-ben húga, Andrea. Az édesapa építőmérnökként, az édesanya vállalati főkönyvelőként dolgozott.³⁰ Három szoba összkomfortos szövetkezeti lakásban laktak. Attila az általános iskolai tanulmányait az Árpád úti iskolában végezte, a matematika és történelem érdekelte különösen. A Latinka Sándor Elektrotechnikai Iskolában tanult tovább, elektroműszerésznek, 3. osztályos volt. Édesapja visszahúzódo, csendes gyermekként jellemezte, aki a foci kívül nem tűnt ki semmiben, és szívesen felnézett a „komolyabb testi erejűekre” vagy a hangadókra. A feszültséget nehezen bírta, gyakran elsírta magát, például érzelmes filmekben. Egy hónapig vízilabdázott, sokat focizott, 1987-ben dzsúdózott, 1988 októberében pedig karatézni kezdett. Szülei nem támogatták a karateedzést, mert erőszakos sportnak tartották, és az edzések után csak este 10 órára ért haza. Családjukat az édesapja úgy jellemezte, hogy számukra mindennél fontosabb a család összetartása volt. Attila egy-egy nevelő szándékú pofont kapott, de nevelési tekintetben inkább annak volt hatása, ha nem mehetett el édesapjával egy sporteseményre. Baráti körét – édesapja szerint azért, mert „az ellentétek vonzzák egymást” –³¹ talpraesettebb fiúkból és lányokból válogatta össze. Hajdú Istvánnal szoros barátságban álltak.

Prahár Attila napirendje hasonló volt társaiéhoz: hatkor kelt, Kispestre járt iskolába, onnan kettőkor indult haza. Kétnaponta matematika-különóra járt, amely este 6-ig tartott. Este nyolcig tanult, majd a család együtt megvacsorázott és este 10-kor nyugovóra tért. Ha rossz jegyet szerzett az iskolában, édesapja megtiltotta neki, hogy karateedzésre menjen, ahova hetente egyszer-kétszer járt el. Szeretett kalandos ifjúsági regényeket olvasni. Hétfévente egy közösen bérelt telken dolgoztak, ezzel az édesapjának az is volt a célja, hogy a „munkára és a megdolgozott pénz értékének tiszteletére nevelje”. A család összjövedelme 18–22 ezer forint volt, ebből a gyerekek rendszeres zsebpénzt nem, csak alkalmanként 100 forintokat kaptak.

1988. november 4-én 17 órakor indult el Solymosi Attilaékhoz, hogy együtt menjenek edzésre. Éjfél körül ért haza, ekkor szüleivel nem beszélt. Másnap az édesapa reggel a közértbe ment, mire hazaért, fiát már elvitték a rendőrök.

29 Prahár István kihallgatása. Kihallgató: Petőfi Attila r. főhadnagy, jegyzőkönyvvezető: Horváth Anikó.

Bp., VIII. ker. Tolnai Lajos u. 43., félem. 12., 15 óra. Prahár István született Budapesten, 1948. január 15-én, anyja neve: Körmenyi Ilona, munkahelye: RÉKISZ építőipari kisszövetkezet, XVI. Békés u. 18., lakcíme: Bp., XXII. ker. Tüzliliom u. 11., I. 7.

30 Környezettanulmány.

31 Hajdú István édesapjának kihallgatása. 1988. november 8.

Az Egyedi család³²

Egyedi Zsoltot édesanyja egyedül nevelte, a fiú egyéves volt, mikor szülei elváltak.³³ Az édesapa rakodómunkás volt, gyermekeivel ritkán találkozott.³⁴ Az édesanya négy gyermeket nevelt egyedül: Ferencet (született 1963-ban), Andreát (született 1965-ben), Zsoltot és Ilonát. Ferenc hosszú ideig Likörgyárban dolgozott, majd onnan kilépett, és rakodómunkás lett. Családi háttérét kiegyensúlyozatlannak ábrázolták. „Nemrég otthagya a családot egy nő miatt, ezért anyjával nézeteltérései voltak, jelenleg elég zaklatott életet él.”³⁵

Ilona leukémiában 18 évesen elhunyt. Andrea – aki műszaki rajzolóként dolgozott a Gammában – férjével és két gyermekével édesanyjával és Zsolttal együtt élt egy 69 négyzetméteres lakásban. A Leányka utca 26. szám alá 1974-ben költöztek, Egyedi Ferencné volt a házfelügyelő. Zsolt óvodába nem járt, majd az első osztályt korrekciós osztályban végezte. Az iskolában tanulni nem szeretett, így 6. osztályos korában a Budafok téri általános iskolából édesanyja átíratta Vácdukára bentlakásos iskolába, ahonnan csak hétvégén járt haza, ott végezte el a nyolc általánost. Ezután betanított munkásként helyezkedett el a Gamma Műveknél 1987. július 17-től. 1988. március 21-én targoncavezetői engedély nélkül targoncát vezetett, 1988. július 27-én nem ment be dolgozni, ezért megrovásban részesült.³⁶ Havonta 3500 forintot keresett, ebből az édesanyja cigarettát vett neki és naponta 50 forintot adott neki. Hétfévente a Rózsavölgy és a Tétény diszkóba járt.

A környezettanulmányok és a szülői vallomások alapján kétféle családi közeget különíthetünk el: egyrészt lakótelepen élő, 2-3 gyermekes családok szakmunkás szülőikkel, viszonylagos jómódban, másrészt kertvárosban élő, műszaki értelmiségi szülők gyermekei. Értékként jelenik meg mindenkinél a pénz, a szorgalmas munka, így a gyermekek számára a sokat dolgozó szülők mellett erősen befolyásoló a kortárs csoport és annak értékrendje.

Az áldozat, Bukszár Tibor

Bukszár Tibor 32 éves volt. Budafokon nőtt fel. Feleségével gyermekkoruk óta ismerték egymást. Amikor Ágnes nyolcadikos lett, gyakran bicikliztek együtt Tiborral. 1976-ban tartották az eljegyzést, pár hónappal később Ágnes 50 éves édesapját elütötte a vonat és meghalt. Érettségi után Tibor autóvillamosági műszerész lett. Miután letöltötte sorkatonai szolgálatát, feleségül vette Ágnest, elsőre fiuk született, Zsolt, majd 4 évvel később lányuk, Adrienn. Bukszár Tibor 24 évesen lett rendőr. Hét év járőr szolgálat

32 Egyedi Ferencné kihallgatása. Budapest, VIII. ker. Tolnai Lajos u. 43., félem. 10., 1988. december 8., 13 óra. Kihallgató: Kecskés Zoltán rendőr főhadnagy. Egyedi Ferencné szül. Sztanó Ilona, 1935. szeptember 2. Anyja neve: Molnár Ilona, munkahelye: XI. és XXII. kerületi IKV-háztakarító, lakhelye: Leányka u. 26., I. 3.

33 Zsolt 8 hónapra született, 1,8 kilogrammal.

34 Környezettanulmány.

35 Környezettanulmány.

36 Gamma Művek jellemzése.

után helyezték át a XI. kerületi kapitányságról az akkoriban létrehozott metrórendőrség állományába, ez halála előtt egy évvel történt. Ágnes az Albertfalvai Cérnázógyár titkárságán dolgozott, mindketten fejenként 7500 forintot kerestek. Takarékoskodtak, hogy házat építsenek, végül OTP-kölcsönt vettek fel, hogy nekikezdhessenek a munkálatoknak. Hétfévente együtt betonoztak, rakták a bontásból vett téglát, fúrtak-faragtak. Végül beköltöztek a vakolatlan házba, amely légvonalban alig egy kilométerre volt Solymosi Attiláéktól. A feleség szerette volna, ha férje autószerelőknél dolgozik inkább, Bukszár Tibor tervei között a Rendőrtiszti Főiskola szerepelt. Bukszár Tibor halálakor fia, Zsolt ötödik osztályos volt, lánya, Adrienn elsős, a gyilkosság a születésnapján történt.³⁷ Halála után 100 ezer forintot gyűjtöttek össze Bukszár kollegái a ház befejezésére.

1989. május 8. és 16. között, a per elsőfokú tárgyalásán már a sajtó nyilvánosságra hozta, hogy a rendőr részegen, figyelmeztetés nélkül lőtt. Ezt a tárgyalást láthatjuk *A halál villamosa* című filmben. A film fantasztikus látteleet egyúttal a korról is: Lehoczki János bíró paternalista hozzáállásával szembesülhetünk. Az elsőfokú tárgyaláson súlyos ítéletek születtek: 1989. május 29-én az elsőrendű vádlottat, fiatalkorú Solymosi Attilát bűnösnek találta aljas indokból elkövetett emberölés büntetében, közösség megsértése büntetében és garázdaság büntetében mint társtettes. Halmazati büntetésül 10 évi fiatalkorúak börtönére és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte. Négy vádlott-társa 10–18 hónapos végrehajtható börtönbüntetést, ketten felfüggesztett börtön-, illetve fogházbüntetést kaptak. A bíróság ítéletében nem fogadta el azt a vádindítványt, hogy az elkövetők tisztában lettek volna azzal, hogy rendőrrel állnak szemben, így hivatalos személy elleni erőszakért nem ítélték el egyiküket sem. A bíróság szerint Bukszár Tibor nem fedte fel rendőr mivoltát.³⁸ 1989. május 29-én dr. Bogár Péter ügyész beadta fellebbezését, miszerint hivatalos személy elleni erőszak történt.

1989. július 21-én az országos rendőrfőkapitány utasítást adott ki, hogy rendőr szesz ital befolyása alatt nem léphet fel hivatalos személyként. 1989. november 1. és 8. között a Legfelsőbb Bíróságon megtartották a fellebbeviteli tárgyalást. A Legfelsőbb Bíróság Pálinkás György vezette tanácsa ítéletében hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet, azzal indokolva, hogy a rendőrön ittasság nyoma nem látszott, és a fiatalok is alkoholos befolyásoltság alatt álltak. Bukszár Tibor eszerint felfedte rendőr mivoltát, és Solymosi Attila bátyja, Solymosi Zsolt – akit felmentettek – is részt vett bántalmazásában. Időközben a közösség megsértése vádpont hatályon kívül helyezésével a zászlóégetés miatt már nem voltak elítélhetőek a fiatalok.

1990. április 3. és 25. között a Fővárosi Bíróságon Frech Ágnes bíró vezette tanács újratárgyalta az ügyet, és 1990. május 3-án ítéletet hirdetett. A tárgyalás folyamán szembesítették a fiatalokat a nyomozati szakaszban tett vallomásaikkal, azonban ettől az ügy egyre ellentmondásosabb és kuszább lett. Már csak egyetlen tanú állította, hogy Bukszár felfedte rendőr mivoltát. A bíróság megállapítása szerint Solymosi

³⁷ Szántó (2000) 384.

³⁸ Bukszár Tibor született: 1956. december 14-én, Tabon. Lakcíme: 1161 Kővirág sor 61., anyja neve: Szabó Erzsébet. Ruházata: farmernadrág bőrvövel, barnászöld színű dzseki (San Felice márkájú), fehér alapon barna-piros csíkos ing.

Attila Hajdú István sérüléséről értesülve „gondolkodás nélkül cselekedett”, és „tettének következményeire csak később döbbsent rá”. A bíróság Solymosi Attila büntetettét az emberölés alapeseteként értékelte, Bukszár Tibor megtámadását pedig nem hivatalos személy elleni erőszaknak, hanem a fiatalok által folytatólagosan elkövetett garázdaság részének tekintette. Solymosi Attila ítéletét a felére, öt év börtönre csökkentették, a többiekét tíz, illetve tizenkét hónapra, Solymosi Zsoltot ismét felmentették.³⁹ Az indoklás szerint a bűncselekmény elkövetésekor még fiatalkorú vádlottak nem tudták, hogy rendőrrel állnak szemben, ezért enyhítették az elsőként kiszabott büntetéseiket.

Az eljárások sorozata – az újabb fellebbezések miatt – azonban ekkor még nem fejeződött be. 1990. december 4-én zajlott a fellebbviteli tárgyalás a Legfelsőbb Bíróságon, és 1990. december 11-én hirdettek ítéletet. A Legfelsőbb Bíróság a megismételt eljárásban hozott elsőfokú bírósági ítéletet is megsemmisítette, és az új eljárás lefolytatására a Pest Megyei Bíróságot jelölték ki. Ennek oka az volt, hogy a Legfelsőbb Bíróság továbbra is fenntartotta azt az álláspontját, hogy az ügyet a nyomozati szakaszban felvett vallomások alapján kell megítélni, és a vitatott *Kék fény* bűnügyi televíziós adás alapján is, annak ellenére, hogy az MTI 1991. novemberi közleménye szerint az adás a vádlottak személyiségi jogainak megsértésével készült. A Legfelsőbb Bíróság etikátlannak tartotta azt, hogy a jogerősen be nem fejezett bírósági ügyről Vészi János dokumentumfilmet készített. Nem volt bizonyítható, hogy Bukszár Tibor felmutatta a rendőrigazolványát, és az sem volt biztos, hogy lövés dördült el a villamoson. Pálinkás György szavait idézte a sajtótudósítás: „az ügy annak idején meglehetősen heves indulatokat keltett, s a közvéleményt erősen megosztotta, a bíróságnak ennek ellenére harag és részrehajlás nélkül kellett volna döntenie. De a jog a politika szolgálóleánya vagy inkább rimája⁴⁰ volt, s kriminálszociológiai elemzést igényelne, hogy az ítéletet mennyiben befolyásolta a rendőrség akkori megítélése és a fiatalok csoportosulásainak társadalmi fogadtatása. Az eljárásra tehát befolyással lehetett, hogy az átlagpolgár a törvényes rend védelmében fellépő rendőrben is hajlamos volt a diktatúra elnyomó eszközét látni.”⁴¹

1991. október 28. és 1992. január 24. között dr. Miszori László bíró tanácsa lefolytatta immáron a harmadik elsőfokú eljárást, és 1992. január 30-án ítéletet hirdetnek. Az első lövés az ítélet szerint a villamoson, a második akkor dördült el, amikor Bukszár Tibor kiesett a villamosból, ez sebesítette meg Hajdú Istvánt. Solymosi Attila 6 év fogházbüntetést kapott, a többiek 8–18 hónap közti felfüggesztett szabadságvesztést, amely az amnesztia hatálya alá esett. A Miszori László vezette tanács azzal kapcsolatban, hogy Bukszár felfedte-e rendőri mivoltát, az alábbiakat állapította meg: a figyelmeztető lövés leadása előtt azt mondta: „Állj, rendőr vagyok! Ha nem hagyják abba, figyelmeztető lövést fogok leadni.” Miután szolgálati fegyverét elvesztette, kezében igazolványával azt mondta: „Rendőr vagyok.”

39 Solymosi Attilát 5 évi, Hajdú Istvánt 10 hónapi, Prahár Attilát 1 évi, Egyedi Zsoltot 3 hónapi szabadságvesztésre ítélte a Fővárosi Bíróság. Lásd: Lencsés (1990)

40 Pejoratív szó, jelentése: 'prostituált'.

41 Lencsés (1990)

A sajtódiskurzusok átalakulása

Az MTI-hez eljuttatott rendőrségi közleményben ennyi állt: „Pénteken, röviden éjfél előtt a Móricz Zsigmond körtérről Nagytétény felé közlekedő 47-es villamos első kocsijában, a XI. kerületben, a Fehérvári út 245. számnál nyolc fiatalal szemben garázdság miatt rendőri voltát felfedve fellépett Bukszár Tibor 32 éves, polgári ruhában levő rendőr főtörzsőrmester. A fiatalok megtámadták. A társaság egyik tagja – Solymosi Attila 16 éves ipari tanuló, budapesti lakos – a rendőrt a tőle elvett fegyverrel halálosan megsebesítette. A rendőrség kéri azon személyek jelentkezését a 07-es telefonszámon, akik szemtanúi voltak a bűncselekménynek.”⁴²

Az 1988. november 15-i *Népszava*-cikk még egyértelműen amellett foglalt állást, hogy a rendőrt kötelessége teljesítése közben ölték meg. A *fiú háromszor lőtt* című cikkben⁴³ utalás sincs a rendőr esetleges felelősségére. Az átlőtt rendőrigazolvány fotóját az újságíró így kommentálta: „[abba] már nem ragasztják be az 1989-es bélyeget.” Az eseményt rekonstruálták, azonban az eljárás során ennek nagy részéről kiderült, hogy nem így történt. Mindenesetre 1988. november 15-én ez volt a hivatalos változat: az Albertfalva kitérő megállónál a 47-es villamosra felszálló rendőr garázda, Fradi-indulót énekelő fiatalokba ütközött. Amikor figyelmeztette őket, hagyják abba, azok ocsmány szavakat zúdítottak rá, és fenyegetően közeledtek feléje. Bukszár figyelmeztette őket, lőni fog, majd a villamos mennyezetébe lőtt. Hajdú megpróbálta kirúgni kezéből a fegyvert, az elsült és megsebesítette a fiút. Ezután Egyedi, Solymosi és Prahár kidobták a rendőrt a villamosból, Solymosi háromszor rálőtt, és a rendőr hat-nyolc percen belül meghalt. A fiúk családi környezetét rendezettnak ábrázolta az újságíró, azonban azt nehezményezte, hogy Solymosi Attila – akinek édesapja autószerelő, édesanyja csoportvezető volt – havonta 5000 forint zsebpénzt kapott.

Az *Ország-Világ* 1988. novemberben képes riportot közölt a történetekről, a rendőr árván maradt családját helyezve a középpontba:⁴⁴ *Az utolsó járat* címet viselő írásban fénykép látható az özvegyről és az árván maradt két gyermekről (a 11 éves Zsoltról és a 7 éves Adriennről), akik játék mackóikat szorongatják. A kép felirata: „Valaki nagyon hiányzik a Bukszár családból.” A cikk felütése a gyilkosság kapcsán a közbiztonság romlását hangsúlyozta: „Budafok gyászol. Két héttel korábban senki sem gondolta volna, hogy létezik ilyen. [...] Taxisgyilkosság taxisgyilkosságot követ, most egy rendőr az áldozat, és azóta egy önkéntes rendőr meggyilkolásáról is hírt kaptunk...”⁴⁵ A videózás térhódításával az erőszak bevonult az otthonokba is.”

„A Magyarországon tapasztalható társadalmi feszültség a fiatal korosztály viselkedésén mérhető le leginkább. Ők azonnal pénzt akarnak. Sok pénzt a szórakozáshoz. Türelmetlenek, és ez azon is látszik, ahogyan a rendőrökkel viselkednek. Gyakran szí-

42 Szántó (2000) 388.

43 Udvarhelyi (1988)

44 Varjú (1988)

45 Miskolcon Buri István 55 éves önkéntes rendőrt ütötte tarkón Gulyás Mihály áruházi tolvaj. Az önkéntes rendőr elesett, beütötte homlokát a járdába, és sérüléseibe behalt kórházba szállítás közben. Lásd: *Népszabadság*, 1988. november 9.

dalmazzák az igazoltató rendőrt.” Ennek kapcsán az amerikai példát hozták fel, amit ugyan nem kellene követni, de hatásos: „ha valakit gépkocsijában igazoltat a rendőr, előbb kiszállítja, ráfekteti a kocsira, megmotozza, és csak utána kezdi az intézkedést.”

A cikk három mozzanat kivételével ugyanúgy ábrázolja a történeteket: egyrészt az újságíró szerint a rendőr a Móricz Zsigmond körtéren szállt fel, másrészt a fiatalok örjöngtek, a rendőrt a földre teperték, kicsavarták kezéből a pisztolyt, és ő még ekkor is csak riasztólövést adott le, ami a humánusságát bizonyította, „végveszélyben sem lőtt gyermekekre”. E cikk szerint a villamoson két lövés dördült el, és a villamosmegállóban már a földön fekvő, magatehetetlen emberre adta le a harmadik lövést Solymosi Attila. Hangsúlyozta az újságíró, hogy a fiatalok részegek voltak és a villamoson is ittak, a rendőr alkoholos befolyásoltságáról azonban nem esett szó. A villamosvezetőt felelősnek tartotta segítségnyújtás elmulasztásáért. A Bukszár családról az tudható meg a cikkből, hogy a rendőr öt éve – tehát 1983-ban – fogott házépítésbe a XI. kerület Kővirág soron. Felesége benyugtatózva és összetörve ült a riport készítése alatt, a rendőrt úgy ábrázolta, mint akire az egész lakókörnyezet számíthatott.

Ezen a cikken kívül még az *Ifjúsági Magazin* ábrázolta a családot: az egyik képen Bukszár Tibor látható karácsonykor gyermekeivel, a másikon az özvegy a két gyermekkel. A kép aláírása: „Már sohasem lesz ilyen boldog karácsonyuk.” Az interjúszituációra az újságíró kicsivel több mint tíz évvel később így emlékezett vissza: a gyászoló asszonynak „friss volt még a fájdalma, fekete gyászruhát viselt, a félig kész konyhában ült a fényképezőgép elé, ölében a tágra nyílt szemű kislánnyal, háta mögött a lehajtott fejű kisfiúval.” Az asszony az újságíró visszaemlékezése szerint tartott a sajtótól, mivel akkorra, amikor e cikk megszületett, már nyilvánosságra hozták, hogy az áldozat alkoholos befolyás alatt állt.⁴⁶

1990. szeptember 5-én jelent meg a *Pesti Műsorban* egy ajánló Vészi János dokumentumfilmjéről, *A halál villamosáról*. A film az elsőfokú eljárás egy bírósági tárgyalását rögzíti a Fővárosi Bíróságon, és Solymosi Attilával készített interjúkat is tartalmaz 1989-ből. „Látletet a magyar bíróságról, a »Népköztársaság« utolsó évében” – jellemezte filmjét a rendező.⁴⁷ A filmkritika szerint a villamos útja egyenesen a „pokolba vezetett”. A szerző a rendőr megítélésében mérlegelt: „Bukszár Tibor egy bukott rezsim utolsó »hősi halottja«, egyszersmind áldozata is”.⁴⁸ A történet eszerint „a hatalom bódulatában elkövetett önbíráskodásról” és „mártírcsinálásról” szól. „Kétszeres értelemben is, hiszen ki-ki éppen azt, azokat tekinti mártírnak, akiket »vérmérséklete« diktál.”⁴⁹

„[A] rendőr annak az eszmeiségnek az áldozata, amely szerint a rendőr, a rendőrség nem a törvények által korlátozott, szolgáló köztisztviselő, hanem a hatalom ökle, s aki ebbe az ökolbe belemar, az egész rendszerrel találja magát szemben.” Tehát ezen ábrázolásmód szerint a demokratikus rendőrkép harcol a diktatőrrikussal. Az átmenet társadalmát úgy festi le, mint amelyben „összekuszálódtak, kiüresedtek a társas viszonyok”, a „lélek didereg” egy hazug rezsim hosszan tartó telében.

46 Szántó (2000) 383.

47 Mihalicza (1990)

48 Uo.

49 Uo.

A *Népszava* 1990. december 12-i számának újságírója próbálta hangulatkeltésként, a főtörzsörmester emlékének bemocskolásaként ábrázolni azt a folyamatot, amely a gyilkosság óta zajlott: „A bűncselekményt követő időszakban a Bukszár-ügy a legkülönbözőbb megvilágításokba került. Különböző orgánumokban azt hirdették, hogy Solymosi Attila és társai az arc nélküli hatalom ellen emeltek fegyvert. A főtörzsörmester emlékét pedig egyesek nem átalították bemocskolni. Ennek a hangulatkeltésnek a következménye, hogy még a mai napig sem látni tisztán a tragikus történetet.”⁵⁰

Szántó Gábor, az *Ifjúsági Magazin* újságírója 10 évvel később, *Mundérban mindhalálig – Zsarusírató* című könyvében így ábrázolta a korabeli sajtóviszonyokat: „Nem bűnügyi tudósítást írtam a srácoknak. Minden tényt nem ismertem, mert az első hetekben a Belügyminisztérium igencsak ködösíteni próbált. Nyilatkozatban cáfolták, hogy Bukszár ittas volt, és amikor a napilapok egyre szabadabban mozgó újságírói ezt a kérdést feszegették, a »szerecsenmosdatás« volt egy ideig a rendőri vezetés legfőbb gondja. Működtek még a régi reflexek, a mundér becsületét védték, ahelyett hogy bólintottak volna: igen, megivott egy-két féldecit a szolgálatból hazafelé tartó rendőr. Magyarázgatni sem kellett volna. Nem csak a nehéz munkát végzők tértek be fejrönt után egy italra, munkaidőben is sok helyen öblögetett a nép. A főnökség pedig mindenütt »hivatalból« alkoholizált, a delegációkat, tárgyalófeleket nemcsak rágnivalóval, üdítővel, kávéval, de röviditallal is megkínálták.”⁵¹

Tehát a korabeli sajtótudósítások hangnemének átalakulásában nyomon követhetjük a rendszerváltást is: a közösség megsértését mint bűncselekményt hatályon kívül helyezték, és az eset felgöngyölítésével a felelősség megoszlásának kérdése is előtérbe került: felelős volt az áldozat is, az elkövetők is. Persze érdemes azon elgondolkozni, hogy mekkora a szerepe a véletlennek, mi lett volna, ha az elkövetők maradnak az éjjeli 3-as buszon, és nem szállnak át a villamosra, illetve ha a rendőr szolgálatának végeztekor hazasiet a családjához. Kevésbé hangsúlyozott momentum volt az eljárás során a villamosvezető szerepe: ha ő nem függönyözi el magát, ha nem fél, ha megpróbálja csillapítani a fiatalokat, illetve ha már nem nyitja ki újra az ajtókat, amikor a rendőr a villamosról leszállt, hogy a fiatalok is követhessék, hanem továbbhalad, akkor talán nem történt volna tragédia.

Utóhang

Mivel az eljárás négy évig tartott, a vádlottak élethelyzetében döntő változások következtek be: Solymosi Attila 1988. november 8-tól 1990. május 3-ig előzetes letartóztatásban volt. Szabadulása után megpróbálta folytatni iskolai tanulmányait. Az elméleti oktatás alól dekoncentráltág miatt felmentést kapott, majd 1990. június 4-től a Thermovillnál állt alkalmazásban. Hajdú István 1989. május 16-án szabadult az előzetes fogva tartásból. Tanulmányait másik iskolában folytatta, a harmadévet ismételte. 1990. február 27-én behívták sorkatonának. Leszerelése után dolgozni kezdett, 1991. április

50 S. A. (1990)

51 Szántó (2000) 382–383.

15. óta a Sasad Rt.-nél segéd munkásként, víz- és központifűtés-szerelőként dolgozott, munkahelyén elégedettek voltak vele. Prahár Attila 1989. május 16. után esti tagozaton folytatta tanulmányait, és 1991 novemberében sikeres érettségi vizsgát tett. Munkaviszonyt létesített, anyagbeszerzőként és gépkezelőként dolgozott. Döme Sándor 1987 szeptemberétől borászként dolgozott, a szakképzettség megszerzése után. 1989. május 16-tól ezt a munkaviszonyát folytatta, 1991. április 26-án munkanélküli lett. 1991 februárjában édesapja meghalt. Egyedi Zsolt 1991. január 11-től öntödei betanított munkásként dolgozott, élettársi kapcsolatban élt, gyermeke született 1991 áprilisában.

Sok kérdőjel maradhat bennünk a szövevényes eljárást végigkövetve, azonban egy biztos: olyan tragédia történt, amely mind a rendőr családja, mind a fiatalok életét derékba törte. A rendszerváltás évében, 1989-ben azonban már nem lehetett politikai ügyet kreálni a tragédiából: ha mindez 5 évvel korábban történt volna, a fiatalokra sokkal súlyosabb büntetést szabtak volna ki. A rendőr nemcsak egyszerűen a hatalom oldalán állt, hanem részt vett olyan politikai gyűlésen is, amelyen a rendszerhez való hűségét nyilvánította ki. A fiatalokat gyakran igazoltatták, ha hosszú volt a hajuk, vagy ha csak dologtalanul ácsorogtak az aluljárókban. Így a fiatalok érthető okokból rendőrellenesek voltak a korszakban, és emiatt is reagálhattak túlzóan a rendőr fellépésére a villamoson. Mindenesetre a rendőr az életével fizetett meg gondolatlanságáért. A fiúk visszailleszkedtek a társadalomba, családot alapítottak, többségük ugyanott él, ahol kamaszkorában. Az áldozat özvegye elköltözött Magyarországról: a tengerentúlon él.

IRODALOMJEGYZÉK

Levéltári forrás:

Solymosi Attila és társai pere. 3196/88. B.ü. B77/89. FB 8 Fk. 160/1991. PMB

Sajtóforrás:

Lencsés (1990): Újabb eljárás a Bukszár-ügyben. In: *Magyar Hírlap*, 1990. december 12.

Mihalicza Tamás (1990): Könnyező villamosok. In: *Pesti Műsor*, 1990. szeptember 5.

Mink András (2013): Az MSZMP és az 1956-os népfelkelés. In: *Beszélő*, 2013. október 24. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/blog/mink-andras/az-mszmp-es-az-1956-os-nepfelkeles> (2015. augusztus 15.)

Révész Sándor: A Bukszár-ügy és az idő I. In: *Beszélő*, 4. évf. 9. sz. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-bukszar-ugy-es-az-ido-i> (2015. november 13.)

Révész Sándor: A Bukszár-ügy és az idő II. In: *Beszélő*, 4. évf. 10. sz. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-bukszar-ugy-es-az-ido-ii> (2015. november 13.)

Révész Sándor: A Bukszár-ügy és az idő III. In: *Beszélő*, 4. évf. 11. sz. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-bukszar-ugy-es-az-ido-iii> (2015. november 13.)

S. A. (1990): Ismét hatályon kívül helyezték a rendőrgyilkos és társai ügyét. In: *Népszava*, 1990. december 12.

Udvarhelyi András (1988): A fiú háromszor lőtt. In: *Népszava*, 1988. november 15.

Varjú Frigyes (1988): Az utolsó járat. In: *Ország-Világ*, 46. sz. 1988. november 18.

Szakirodalom:

Szántó Gábor (2000): *Mundérban mindhalálig. Zsarusírató*. Budapest, Eszgé Bt.

Tóth Eszter Zsófia (2013): *Kenyér, szőlő porba hulltak. Bordás András tragikus halála 1956-ban: a forradalmi és az ellenforradalmi bűnbakképzés prizmatörései*. In Gyarmati György – Lengvári István – Vonyó József (szerk.): *Bűnbak minden időben. Bűnbakok a magyar és az egyetemes történelemben*. Pécs, Kronosz Kiadó.

SUMMARY

The Death of Tibor Bukszár – the Last Policeman Killed During the Socialist Period

TÓTH Eszter Zsófia

On 4th November 1988 Tibor Bukszár, Hungarian policeman was killed at night on Tram number 47, Budapest. A group of young men did karate on the tram and they were very noisy. The policeman told them to stop this behaviour but they continued. The policeman was off duty going home. He had his gun on him and fired a warning shot towards the ceiling. After that one of the young men took hold of his gun. The policeman wanted to escape, but he could not and a young man, Attila Solymosi killed him at a tram stop. The judicial procedure was long: it finished in 1992. My paper sets out to describe what happened based on archive research and contemporary newspaper articles.